

Sigurd Skirbekk:

Har vi samfunnsvitenskapelige studier av betydning for et politisk valg om lesbiske og enslige bør innvilges sæddonasjon på lik linje med heterofile?

Innlegg på høringsmøte for Bioteknologinemnda, Folkets Hus, Oslo 23.11.06

Dagens tema kan synes vanskelig av mer enn en grunn. En ting er den relevante forskningen i feltet, og tolkningen av den. Det er når alt kommer til alt, neppe det vanskeligste. Det vanskeligste, i alle fall for politikere som har mange grupper å ta hensyn til, det ligger nok mer på det ideologiske plan.

Mange har sterke følelser knyttet til dette temaet, som rimelig er. Det angår menneskets inngripen i naturen. Det angår familiens status i samfunnet og det angår familiens funksjon innefor en sivilisasjon, og også denne sivilisasjonens tilpasning og konkurranseevne. Og det angår rettigheter til minoriteter og spørsmål om hvor langt vi en menneskerettighetstenkning bør trekke likestillingsperspektivet. Temaet kan også åpne for spørsmålsstillingen om menneskeverd i differensierte samfunn bør knyttes alt for tett opp til likhetstenkningen. Men framfor alt angår det oppvekstvilkår for kommende generasjoner av barn. Alt dette er emosjonelt ladet. Mange emosjoner inngår i ideologier med tilknytning til politiske programmer.

Tidligere kunne ideologier omtales som forskjønnede bilder av samfunnsforhold. Familien kunne framstilles ensidig i idylliske termer: Alle ble lykkelige bare de ble gift. – Så enkelt er det naturligvis ikke. Samfunnsstrukturenes funksjoner korrelerer ikke alltid med individuell lykke.

I våre dager har dominerende ideologier tatt motsatt form. Nå kan det snakkes om framskritt og frigjøring som det samme som å tolerere flest mulig varianter av erotiske forbindelser. En tildekkende ideologi kan da gå ut på at samfunnet blir godt bare individene har mest mulig frihet i livsvalg. Sosiologisk sett er det også en naiv oppfatning.

En del ideologier er lette å avsløre. Da for eksempel enkelte feminister, slett ikke alle, på 1970-tallet kunne si at ”*kvinner kan alt som menn kan og dessuten føde barn*”, så trengtes det egentlig ikke mer enn en femten sekunders refleksjon over utsagnet for å forstå at det er uholdbart. Andre utsegner trenger analyser for å finne ut om de er holdbare, eller om de mer er uttrykk for interessebestemte ønsketenkning.

Når en representant for Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring uttaler I NRK at “*Vi har forskningsmaterieell som viser at gutter har det nøyaktig like bra sammen med to kvinner som sammen med en mann og en kvinne. Jenter har det derimot langt bedre sammen med to kvinner*”¹, da er det grunn til å rette søkelyset mot forskning som kan ha betydning for vurderingen av et slikt utsagn. Det er det jeg skal gjøre i det følgende.

Ideologier kan ha sterk appell til mange uten nødvendigvis å ha forskningsmessig dekning. Forskning skal være basert på systematisk analyse av forskjellige mulige forklaringer i forhold til et bredt datagrunnlag, ikke bare av selektivt utvalgte eksempler. Et kjennetegn på vitenskapelig forskning er at den skal ha bestått en falsifikasjonstest: Den må ha stått seg mot en analyse av data som kunne ha motsagt konklusjonene.

Spørsmålet blir da hva slags forskning vi har om dette feltet: Er det slik at gutter som vokser opp med en eller to kvinner får det ”like bra” som gutter som er vokser opp med en far og mor? Spørsmålet om det å ha det bra, kan ikke bare bedømmes ut fra spørsmål om omsorg eller omsorgssvikt. Et langt mer intrikat spørsmål er om gutter uten fedre utvikler en adekvat kjønnsidentitet, både for sin egen trygghets skyld og for sine disposisjoner til å kunne inngå i et forhold som kan danne en stabil familie.

Den første observasjon vi her må gjøre er at foreliggende forskning ikke er så mye å bygge på når det gjelder å få pålitelige svar på dette spørsmålet. Mye av

¹ Uttalt av Guro Sibeko fra LHL i NRK Dagsnytt Atten onsdag.15.11.06

forskningen bærer preg av små og selvrekrutterte utvalg og et begrenset tidsperspektiv. Det siste kan heng sammen med at fenomenet barn vokst opp med lespiske par stort sett ikke ble registrert før på 1970-tallet. Dermed er det for tidlig å si noe sikkert om hvordan disse barna har utviklet en kjønnsidentitet som er adekvat for stabil familiedannelse. En canadisk dom over 49 forskningsrapporter, som det ofte refereres til, er da også hard².

Dermed blir vi avhengige av enten å la spørsmålet blir avgjort *av ideologisk sympati* eller å søke etter forskning som *indirekte* kan si noe om det vi her spør om: Vi kan spørre om vi finner forskning som sier noe systematisk om utviklingen av kjønnsidentitet blant gutter som er vokst opp uten farskontakt, sammenliknet med gutter som er vokst opp med fedre. Dette blir ikke et spørsmålet om vi kan finne konflikter i en gutts liv. Det er lett å hevde at det alltid vil kunne finnes konflikter når en gutt skal frigjøre seg fra en farsautoritet. Dette bør betraktes som normalt. Det er resultatet av en farsbinding og en farsløsrivelse vi bør spørre om: Er dette noe som med fordel burde unngås, eller er det tvert om noe som er viktig for utviklingen av en adekvat kjønnsidentitet?

², - In their 2001 monograph entitled *No Basis*, Drs. Robert Lerner and Althea K. Nagai provide a detailed quantitative analysis of 49 empirical studies on same-sex parenting. Finding numerous flaws, Lerner and Nagai also conclude that the studies provide no basis for good science or good public policy.

Professor Nock is a professor of sociology at the University of Virginia. In his affidavit filed with the Ontario Superior Court in *Halpern v. Attorney General*, Professor Nock explains the principles of social science research methodology, and then critiques a series of studies which have dealt with the question of same-sex parenting. Based on his review of the studies, Professor Nock concludes "1) all of the articles I reviewed contained at least one fatal flaw of design or execution; and 2) not a single one of those studies was conducted according to general accepted standards of scientific research." (*What the Studies Don't Tell Us About Same-Sex Parenting*)

Her finnes det mye relevant forskning, spesielt på amerikansk hold. Her finner vi f.eks Golombok og Tasker studie fra 1995, som konkluderte med at av barn av lesbiske mødre definerte 8 % seg som homofile , mens 56% viste åpenhet for seksuelle relasjoner med egen kjønn, mot 14% i kontrollgruppen³. Denne type forskning faller inn under en store gruppering som er kalt ”Male Gender Disturbance”. - Gender” er et amerikansk ord som brukes om den sosiale utviklingen av kjønn, til forskjell fra den biologisk gitte, som rett og slett kalles ”sex”.

Jeg legger her ved referanser til atten titler på artikler fra amerikanske fagtidsskrifter, som hver på sin måte sier noe om ”Male Gender Disturbance”⁴. Som

³ Fiona L. Tasker, Susan Golombok , *Growing up in a lesbian family : effects on child development*. New York : Guilford, 1997

⁴ Litteratur om “Male Gender Disturbance”:

American Psychiatric Association. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition*. Washington, D.C.: A.P.A., 1994, pages 532-538.

Bentler, P.M., Rekers, G.A. & Rosen, A.C. Congruence of childhood sex- role identity and behaviour disturbances. *Child: Care, Health and Development*, 1979, 5(4).

Biller, H.B. *Paternal Deprivation*. Lexington, Mass: D.C. Heath, 1974.

Green, R. Relationship between "feminine" and "masculine" behavior during boyhood and sexual orientation during manhood. In Z. Hoch & H.I. Lief (Eds.), *Sexology: Sexual Biology, Behavior, and Therapy*. Amsterdam: Excerptica Medica, 1982.

Borstein, Philip H. & Alan E. Kazdin (Eds.), *Handbook of Clinical Behavior Therapy with Children*. Dorsey Press, 1985, ”Gender identity problems.” 658-699.

Hetherington, E.M., Cox, M. & Cox, R. The development of children in motherheaded families. In D. Reiss & H.A. Hoffman, *The American Family: Dying or Developing?* New York: Plenum, 1979.

Lamb, M.E. (Editor). *The Role of the Father in Child Development*. New York: Wiley, 1976.

Maccoby, E.E. & Jacklin, C.N. *The Psychology of Sex Differences*. Stanford: Stanford University Press, 1974.

Mead, S.L. & Rekers, G.A. The role of the father in normal psycho-sexual development. *Psychological Reports*, 1979, 45,

Mead, S. & G. A. Rekers, G.A Early intervention for female sexual identity disturbance: Self-monitoring of play behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 1979, 7(4),

Mischel, W. Sex-typing and socialization. In P.H. Mussen (Ed.), *Carmichael's Manual of Child Psychology, Third Edition, Vol. 11*. New York: Wiley, 1970,

Piper and W. Grudem (Eds.), *Recovering Biblical Manhood and Womanhood*, Wheaton, IL: Crossway Books, 1991, "Psychological foundations for rearing masculine boys and feminine girls",s 292-311,.

Rekers, G.A. *Pathological sex-role development in boys: Behavioral treatment and assessment*. Ph.D. dissertation in psychology, University of California, Los Angeles. Ann Arbor, Michigan: University Microfilms, 1972. No. 7233

Rekers, G.A. Inadequate sex role differentiation in childhood: The family and gender identity disorders. *Journal of Family and Culture*. 2(3) 1986,

Rekers, G.A. Fathers at home: Why the intact family is important to children and the Nation. *Persuasion at Work*. C.V. Mosby Publishing Company, 1986, 9(4):1-7.

Rekers, G.A. Cross-sex Behavior. In Sheridan Phillips, Chapter 26, "Behavioral and Developmental Problems in Childhood" in R.A. Hoekelman, S. Blatman, S.B. Friedman, N.M. Nelson & and H.M. Seidel (Eds.), *Principles of Pediatrics: Health Care of the Young, Second Edition*. C.V. Mosby Publishing Company, 1987, pages 719-721

vanlig ved vitenskapelige forskning av denne type, har en del av tidsskriftartiklene vært utsatt for kritikk, som igjen har ført til kritikk av kritikeren. Litteraturen etterlater likevel et ganske solid underbygd inntrykk av at det er sterke forbindelser mellom gutters relasjon til fedre og utviklingen av deres egen kjønnsidentitet, og at fraværet av en farsfigur ikke kompenseres av kvinnelig omsorg. – Jeg kan ikke her begynne å referer til referansene i de enkelte artiklene, jeg overlater de bare som en relevant litterautliste til Biologinemnda. Dette er en type litteratur dere ikke godt kan overse.

I tillegg til den forskningen som har tatt utgangspunkt i gutters utvikling, og fokuseert på prosesser som kan lede til "Male Gender Disturbance", så finnes det også studier som har tatt utgangspunkt i registreringen av forskjellige typer av ikke-ønsket atferd, og hvor det har vært spurt om det er noen statistisk sammenheng mellom negative sosiale kjennetegn og kjennetegn ved subjekter i slike kategorier. Denne type studier, basert på amerikanske forhold, er ganske omfattende. Jeg kunne her vise til litteraturreferansen s. 99-120 på slutten av Elizabeth Herzog og Cecilia E. Sudias bok *Boys in Fatherless families*. US Dept of Health and Welfare, Office of Child Development, Children's Office, Washington 1970.

Av konkrete statistiske funn kan jeg nevne. * De som vokser opp uten fedre viser seg gjennomgående mer sårbare for helsemessige senskader av forskjellig slag⁵. *De som vokser opp uten fedre bruker mer alkohol og marijuana og begynner med

Rosen, A. C., Rekers, G.A. & Brigham, S.L. Gender stereotypy in gender- dysphoric young boys. *Psychological Reports*, 1982, 51,

Serbin, L.A. Sex-role socialization: A field in transition. In B.B. Lahey and A.E. Kazdin (Eds.), *Advances in Clinical Child Psychology, Volume Three*. New York: Plenum Publishing Corp., 1980,.

Zucker, K.J. Cross-gender-identified children. Chapter 4 in B.W. Steiner (Ed.), *Gender Dysphoria: Development, Research, Management*. New York: Plenum Publishing Corp., 1985,.

⁵ **Kilde:** Ronald J. Angel, Jacqueline L. Angel: *Painful inheritance: health and the new generation of fatherless families*. Life course studies. University of Wisconsin Press, Madison, Wis. 1993

misbruk på et tidligere alderstrinn⁶. * De som vokser opp uten fedre deltar gjennomgående i tidligere seksuell aktivitet enn andre⁷. * De som vokser opp uten fedre er oftere utsatt for seksuelt misbruk enn de som lever opp med sine naturlige foreldre⁸. * De som vokser opp uten fedre, oppviser ofte en "farshunger" som kan gi seg mange utslag. Blant gutter finner en her større aggresjon⁹. * De som vokser opp uten fedre, løper en større risiko for å havne i fengsel; 43 prosent av amerikanske fanger vokste opp i enforeldre-familier, i tillegg til 14 prosent av fangene som ikke hadde vokst opp med noen av foreldrene.¹⁰ * De som vokser opp uten fedre, har i USA større sjanser for å ende som drapsmenn; 72 prosent av mannlige amerikanske mordere later til å ha vokste opp uten normal familiekontakt med sine fedre. 60 prosent av amerikanske voldtaktsmenn vokste opp på samme måte¹¹.

Opplistingen kunne forlenges. Men heller enn å gå lenger inn i avvikssosiologien,

⁶ **Kilde:** Deane Scott Berman, "Risk Factors Leading to Adolescent Substance Abuse," *Adolescence* 30 (1995): 201-206. Terry E. Duncan, Susan C. Duncan and Hyman Hops, "The Effects of Family Cohesiveness and Peer Encouragement on the Development of Adolescent Alcohol Use: A Cohort-Sequential Approach to the Analysis of Longitudinal Data," *Journal of Studies on Alcohol* 55 (1994).

⁷ **Kilde:** Carol W. Metzler, et al. "The Social Context for Risky Sexual Behavior Among Adolescents," *Journal of Behavioral Medicine* 17 (1994).

⁸ **Kilde:** Beverly Gomes-Schwartz, Jonathan Horowitz, and Albert P. Cardarelli, "Child Sexual Abuse Victims and Their Treatment," U.S. Department of Justice, *Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*.

⁹ **Kilde:** Alfred A. Messer, "Boys' Father Hunger: The Missing Father Syndrome," *Medical Aspects of Human Sexuality*, January 1989. N. Vaden-Kierman, N. Ialongo, J. Pearson, and S. Kellam, "Household Family Structure and Children's Aggressive Behavior: A Longitudinal Study of Urban Elementary School Children," *Journal of Abnormal Child Psychology* 23, no. 5 (1995). J.L. Sheline (et al.), "Risk Factors...", *American Journal of Public Health*, No. 84. 1994.

¹⁰ **Kilde:** US Bureau of Justice Statistics, *Survey of State Prison Inmates*. 1991

¹¹ **Kilde:** D. Cornell (et al.), *Behavioral Sciences and the Law*, 5. 1987. And N. Davidson, "Life Without Father," *Policy Review*. 1990.

kan det være grunn til å stille to spørsmål: Er disse dataene pålitelige, i det minste i en amerikansk sammenheng? Og har vi noe adekvate teorier for slike sammenhenger, forklaringer som går utenom forstillinger om omsorgssvikt fra onde stemødre?

Når det gjelder det først av disse to spørsmålene, kunne det kanskje tenkes at de negative utslagene blant gutter uten fedre i USA hadde en hovedforklaring i dårligere økonomi eller i forhold knyttet til en svart minoritet. Men slike forsøk på å forklare sammenhengene som spuriøse, er blitt tilbakevist av forskere som har gått nærmer inn i sammenhengen. Blant annet av David Eggebeen og Daniel Lichter som framhever at sammenhengene beror på familiemønsteret¹².

Så kunne det spørres om sosiologene, som skulle være eksperter på relasjoner, har noen rimelige forklaringer på hvorfor utviklingen av en adekvat kjønnsidentitet blant gutter vanligvis er avhengig av en adekvat farsrelasjon. Det er her to teorier som bør framheves.

Den ene kunne kalles teorien om rolleidentifikasjon. En gutt vil normalt identifisere seg med sin far, og da ikke bare som en mann, som forventes å oppføre seg annerledes enn kvinner. Menn vil tross alt de fleste gutter møte i mange sammenhenger utenfor familien, i barnhager, på skole og i fritidsmiljøer. Det som gjør farsidentifikasjonen så spesiell, er det partikulært emosjonelle, som kan være viktig i forming av gutters impuls kontroll. Dessuten er faren en mann som forholder seg på en helt spesiell måte til en helt spesiell kvinne. En gutt forholder seg ikke bare til faren som til en mann, men også til en rollestruktur preget av det sosiologer kaller affektive, diffuse og spesifikke relasjoner.

Den andre type av sosiologiske forklaring på hvorfor fedre ikke så lett lar seg erstatte, kan kalles teorien om rolledifferensiering. Gutter, formodentlig også jenter, er avhengig av både å kunne forholde seg til en voksenperson som gir støtte for den en er, uten for mye krav om gjenytelse. I tillegg er en utvikling avhengig av ytelsesorienterte forventninger, av belønning for ytelse. Det gis både teorier og empiri som sier at disse to rollene ikke alltid lar seg forene i en og samme person i en familie. Det finnes nok samfunn der den instrumentelle rollen først og fremst

¹² **Kilde:** David Eggebeen og Daniel Lichter: "Race, Family Structure and Changing Poverty Among American Children", *American Sociological Review* 6/91, s. 801-818.

innehas av morens bror, men teorien om det funksjonelle ved en rolledifferensiering mellom foreldre er ikke død av den grunn¹³. – Det kan her skytes inn at forsøkene på å redusere farsrollen til noe mødre kan fylle like godt, er ikke bare er forskningsmessig tvilsomme. De kan også ha en uheldig sosial signaleffekt, hvis det utlegges som at menn ikke behøver å anstrenge seg, kvinnene klarer seg like godt alene:–*der Vater hat seine Pflicht getan, der Vater kant gehen.*

De nevnte typer av data kan peke i retning av nokså negative tolkninger av mye av den utviklingen som i seinere tid har vært framstilt enten som positiv frigjøring eller som en uunngåelig del av den historiske utvikling. - Et spørsmål, som da pleier å komme opp, er hvordan vi kan forklare at en del av utviklingen i demokratiske stater kan ha tatt dysfunksjonelle former. Også om dette finnes det mye litteratur, ikke minst litteratur knyttet til endinger av familieformer. Dersom rolleteoriene skal sies å høre til mikrososiologien, kan denne litteraturen sies å tilhøre makrososiologien. Også her kan det være grunn til å trekke fram et utvalg av forskningsrelaterte bøker som over lengre tidsrom har pekt utviklingstrekk på familiefrontens område må bedømmes som dysfunksjonelle¹⁴.

¹³ Morris Zelditch jr., "Role Differentiation in Nuclear Family: A Comparative Study", s. 307-352 i T. Parsons og R. Bales: *Family, Socialization and Interaction Process*, N.Y. 1960.

¹⁴ Carle C. Zimmermanns studie *Family and Civilization*. New York 1947.

Elizabeth Herzog og Cecilia E. Sudia: *Boys in Fatherless families*. US Dept of Health and Welfare/ Child Development 1970. Biografi s. 99-120.

Robert O. Blood, *Marriage*, fra 1978

Birgitte og Peter Bergers bok *The War over the Family* fra 1983,

David Popenoes *Disturbing the Nest. Family Change and Decline in Modern Societies* fra 1988

John R. Snarey: *How fathers care for the next generation : a four-decade study* fra, 1993.

Jacob Joshua Ross: *The Virtues of the Family* fra 1994.

Dagens europeere skal være forsiktige med å tro at de representerer et modernitetsmønster som resten av verden vil følge etter, bare de får litt tid på seg. Det finnes forskning som taler for at dagens kulturutvikling i vår del av verden ikke peker mot livsdyktige samfunn på sikt. Det kunne her vises til studier av meningsbærende moral sett i forhold til forskjellige former for asosialitet; Det kunne vises til økologiske studier av et forbruksmønster som kloden ikke kan tåle på litt sikt. Og det kan vises til en sviktende europeisk egen reproduksjon, sett i forhold til andre folkegrupper. Av hundre barn som blir født inn i denne verden i dag, fødes 57 i Asia, 26 i Afrika, 9 i Latin-Amerika, 5 i Europa, 3 i Nord-Amerika og 1 i Oseania, ifølge tall fra FN, gjengitt i den franske avisen *Liberation*.

Dette er noen av grunnene til at mange land ser etter andre modeller for modernitet

David Blankenhorn: *Fatherless America*, fra 1995

Hua Cai , overs. Asti Hustvedt: *A society without fathers or husbands . the Na of China* .fra 2001.

Glenn T. Stanton og Dr. Bill Maier: *Marriage On Trial. The Case Against Same-Sex Marriage and Parenting*, fra, 2004.

Ralf Fascher: *Der vakante Vater : Vatermangel in der Psychoanalyse und die vaterlose Gesellschaft : eine Untersuchung über die Thematisierung und strukturelle Bedeutung des Vaters in der Psychoanalyse unter Berücksichtigung gesellschaftlicher Verhältnisse* fra , 2004.

Carlo Strenger: *The designed self : psychoanalysis and contemporary identities* fra, 2005.

enn den de finner i dagens liberale Europa¹⁵. Dette er for øvrig et tema som skal diskuteres blant internasjonale forskere i neste uke i Bergen, i forbindelse med årets Holberg-pris, som mange faktisk ser fram til.
Takk for meg.

Et PS

(skrevet 01.12.2006 av Sigurd Skirbekk)

Fire dager etter høringsmøtet i Bioteknologimøtet, mandag den 27.11.2006, kom engelske *The Times* med et bilag om sæddonasjon, som kan utvide de problemstillingene som ble diskutert i Oslo 23.11.

Den norske diskusjonen om spørsmålet å likestille enslige og lebiske par med morfar familier, når det gjaldt retten til å bli vurdert for sæddonasjon, er på visse hold blitt forsøkt redusert til et spørsmål om enslige skulle måtte reise til København for å få en anonym donor eller om de skulle få sine ønsker oppfylt i Norge, med en donor som barnet ville få vite navnet på i myndig alder. – Slik sett kunne spørsmålsstillingen ses som en parallell til spørsmålet om Norge kunne føre en mindre liberal alkoholpolitikk enn f.eks. Danmark. Innvendingene mot en liberalisert lovgivning på slike premisser ville da også kunne bli parallelle: Økt tilgang kan påvises å øke forbruket, også når det dreier seg om et forbruk knyttet til livsformer som, statistisk sett, øker omkostningene for samfunnet. Dermed kan det hevdes at det må være samfunnets rett å begrense individenes valg på slike

¹⁵ Johann P. Arnason, S. N. Eisenstadt, and Björn Wittrock (ed): *Axial civilizations and world history*. Brill, Leiden 2005.

livsområder.

I forhold til slike problemstillinger kunne det engelske magasinet utvide perspektivet. I en reportasje kalt ”*The new Viking invasion*” blir det framholdt at Danmark er i ferd med å bli en sperm leverandør for Europa – ”*the sperm powerhouse of Europe*”. For engelskmennene går da tankene tilbake til den tid da ikke minst danske vikinger herjet i landet og tok med seg engelsk gods, men etterlot seg danske gener. Med et sideblikk til vikinglandet lenger nord skrev avisen: ”*In the same way that some nations have oil fields or bread mountain, Denmark boasts of an ever growing sperm lake*”. 12 000 barn verden rundt har så langt blitt født med danske sperm. Sperm er på vei til å kunne bli business – ”*sperm is more expensive than gold*”.

I reportasjen blir det hevdet at ikke hvem som helst får bli donor, selv om de får opptre anonymt. Bare donorer med den høysete spermkvalitet får føre sine gener videre; bare rundt en av ti villige givere blir akseptert, ifølge manager Ole Schou. Dermed står vi overfor en kilde til en målrettet virksomhet, med utsikter til å kunne få betydning for europeisk befolkningspolitikk, både kvantitativt og kvalitativt. Dette peker langt ut over en problemstilling om hensynet til enkeltstående kvinners privat ønsker versus hensynet til barn som ikke får fedre.

Markedet som tilbyr sæd av god kvalitet kommer her som et supplement til klinikker som tilbyr test av fostre og tilbud om frivillig abort. I Danmark har denne virksomheten blant annet redusert antallet fødte barn med Downs syndrom ganske radikalt. Dette kan ha bidratt til å lette byrdene for mange foreldre, samtidig som de avvikende kan kjenne seg enda mer avvikende.

Det store spørsmålet som denne virksomheten reiser, begrenser seg ikke til forhold mellom foreldre og barn i visse familier. Vi står her overfor en potensiell politikk for selektiv menneskeavl, det som i fagspråket kalles eugenikk. Dette har lenge vært et tabubelagt tema i offentlig debatt, i alle fall i Europa. Det forbindes gjerne med en politisk styring av et privat anliggende, i siste instans med en politikk som ble drevet til det ytterste av tyske nazister, med *Lebensborn*-institusjoner for par med ønsket arveanlegg og utryddelsesleirer for *die Unerwünschte*.

Det kan sies å være en forskjell mellom den gamle form for eugenikk, som var programmert fra statsapparatet i visse regimer, og den nye form for selektiv avl som kommer som følge av ønsker fra folk på grasrota. Den overordnede begrunnelsen for å tillate enn slik politikk vil ikke desto mindre ha mange likhetstrekk, liksom innvendingene mot den.

Til fordel for denne type befolkningspolitikk kan det hevdes at den vil kunne øke livsglede og tiltakslust hos en del voksne – ikke ulik argumentene for ”*Kraft durch Freude*”. Videre kan det hevdes at europeiske land trenger flere barn, blant annet for å opprettholde sin produksjonskapasitet og sitt servicenivå. Avanserte stater trenger barn med gode arveanlegg som kan lette opplæringen i spesialiserte yrker og kompliserte arbeidsoppgaver. Dessuten kan det hevdes at det er fordelaktig for Europa at mange barn får nordisk etniske kjennetegn, som lett disponerer for en identifikasjon med en nordisk kultur og en lojaliteten med denne verdensdelen, i en sivilisatorisk konkurranse med andre og mer fertile folkeslag. Her kan det bli vist til talloppgavene fra FN som viser at Europa har opplevd et dramatisk fall i sin andel av verdensbefolkningen i løpet av de siste generasjoner.

Mot de som hevder at dette er å gripe inn i naturens orden, vil eugenikkens forsvarere kunne hevde at modernitet betyr at menneskearten tar ansvar for sin egen utvikling. En forskningsbasert eugenikk kan være både mer formålsrettet og mindre brutal enn den seleksjon som har fulgt med kampen for tilværelsen i mange små enheter og erobringskrigrer i den store målestokken. Også tradisjonene med erobringer, drap og voldtekter kan ses som en del av naturens måte å velge ut livsdyktige individer. I et slikt perspektiv vil selv en Dengis Khan kunne fortone seg som mer siviliserende enn sjimpansehanner som slåss for å bli leder av flokken og å kunne parre seg med mange hundyr, samtidig som de biter i hjel hunnenes tidligere unger slik at deres egne gener får størst sjanse til å bli ført videre.

Dette bør nevnes som en advarsel til alle som mener at de kan stoppe en utvikling de ser som truende bare ved å vise til ”naturens orden”. På kulturelle premisser kan det derimot rettes mange innvendinger mot å åpne opp for en eugenikk på private premisser. En politikk som innebærer at en større andel menn vokser opp uten

farskontakt, kan forutsies å føre med seg så mange komplikasjoner for samfunnet at politikken må ses i en større samfunnssammenheng, og ikke bare gjøres til et spørsmål om en utvidet servicetilgang. I den grad samfunnet vil tillate en befolkningspolitikk basert på utvalgte donorer, må det gis så gode argumenter for dette at de oppveier ulempene ved en større andel mistilpassede menn. Dessuten må den ses i sammenheng med opprettholdelsen av familiens som den reproduktive institusjon i samfunnet og med andre deler av et overordnet verdisystem.

Den høringen som den norske Bioteknologinemnda la opp til høsten 2006, åpnet ikke opp for denne type drøfting. En liberalisering av lovgivningen på private premisser vil i neste omgang måtte føre over i en ny debatt, og da på mer omfattende samfunnsmessige premisser.